

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | mei 2013 | jaargang 33 | nr. 2

grueles

www.grueles.nl

grueles

Een uitgave van de Stichting **Grueles** | mei 2013 | jaargang 33 | nr. 2

Bij de voor- en titelpagina: Rijksweg Rijckholt ter hoogte van de kerk.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

Het Bronknummer van Grueles. Weliswaar geen Grote Bronk, maar toch een nieuwe koning. Hij heeft er niet voor op de vogel hoeven te schieten, zoals dat bij ons gebeurt om koning te worden, bovendien was het vooraf al duidelijk dat hij het zou worden.

Ik heb zelf een mechanisme, waardoor ik automatisch een nieuwe koning in verband breng met een chronogram. Een soort Pavlov-reactie: het een lokt steeds het ander uit. Omdat het Oranjecomitee mij niet gevraagd heeft (vermoedelijk wegens de drukte naar aanleiding van het Koningslied), ben ik maar voor mezelf begonnen.

Dat viel meteen al tegen. Alleen om de namen van koning Willem Alexander en koningin Maxima in het chronogram te krijgen, moeten we nog ruim zestienhonderdvijftig jaar wachten, en een chronogram zonder hun namen, daar begin ik zonder Oranjecomitee niet aan.

Maxima alleen al is 2011 waard. En toen zag ik plotseling dat "koningin Maxima" haar eigen chronogram is!

- konInGIn MaXIMa - (2013)

Ik heb heel wat chronogrammen gelezen, en geschreven. Het verschijnsel dat iemand met zijn eigen chronogram kan worden aangesproken, is zeldzaam.

Ik ken nog maar één geval, toevallig in Gronsveld, gemaakt door mijzelf:

- herMenleMaan - (2001)

Het chronogram van Jean Mingels, naar aanleiding van het verkrijgen van zijn koninklijke onderscheiding, wegens zijn verdiensten voor de Harmonie van Gronsveld.

Is het u overigens opgevallen dat Maxima heel goed uit te spreken is zonder dat streepje op de eerste a. Het is mij dan ook volstrekt onduidelijk waarom dat er staat. Maxima zonder streepje, gewoon een kwestie van inburgeren.

In onze editie van maart 2013 is een beschrijving opgenomen over het hoe en waarom van onze pas verschenen Flora van de Romboutsweg en van de totstandkoming ervan. Ook staat daar vermeld hoe u deze Flora kunt bestellen. Hij is vanaf nu ook verkrijgbaar bij Zelfbediening Van Wel, Rijksweg 67 Gronsveld en bij Eetcafé Riékelt, Rijksweg 184 Rijckholt. De prijs is onveranderd € 12,50.

Overigens staat dit nummer weer vol met lezenswaardige artikelen, zoals u dat van ons gewend bent.

Veel lees- en kijkplezier, en een lange warme zomer.

Piet van Caldenborgh

TRENÊT & HAJ...

WÊLLE NAO DE KEMEDIE

DIALECT

M'n kemuniefoto

Opens haw ich ze ién m'n han: de foto van m'n ieste kemunie. Ich heel ze sjtiéf vas en kôs m'n oüge neet de vanaof hawe. Ich zjwèfde 65 jaor truk, en aal sjpèulde zich obbenoûts vuur mich aof.

Gruutsj leep ich mêt mam eleng aon de haand (want pa en de rés môste mêt de hermenie mêt) uüver de duerpsjtraot, langs Fik Jaspars nao de bewaarsjaol ater ién de sjtraot. V'r hawwen oüch aterôm kênne goën, meh dat woûw ich neet; ich môs toch ziëker mié kemuniepekske laote zién, dat zoe sjoen geniejd wäor doer Nêt van Waber. De zjworte sjoon heb ich eleng mer aongehad vuur nao de kèrk te goën en vuur opte foto. Daonao heb ich ze noets mie geziën.

Ién de bewaarsjaol woert v'r aofgeliéverd. V'r sjoûnge sjtiéf van de zenewe te waachten opte hermenie die ôs kaom aofhoële. Ién perssiamarsj trok v'r de Pötsjtèg aof op wèg nao d'n hermeniezaol, want dao heb ich m'n kemunie gedoën! De kèrk wäore ze aon 't resterere, en d'n hermeniezaol funksjenerde doûw es kèrk. Dat wäor op zich al bezeunder, want dao zallen t'rs neet vèul zién dy hön kemunie ién d'n hermeniezaol gedoën hebbe. Ich geluíf dat 't mer èi jaor gewès ès (1948). 'ne Fotograaf leep langs de kemuniekeender en magkde vaan de groep get foto's.

Wie aal gedoën wäor en v'r op wèg hèivers goûnge, kaom dich ekerèin perfisiat weense.

Wie v'r bié ôs kaome woerd mich de wach aongezaag dat ich mich neet sjmèrig maogde mäoke, want de fotograaf kôs eker memeeent koëme òm kemuniefoto's van mich te mäoke. Nao lang waachte kaom 'r de gats op loupe, mêt twié kelbasse aon z'ne fits hange en e fototoesjtjel òm z'ne nak.

Wie 'nen échte fotograaf leep 'r e päor kiér uüver de mêstem en roond 't hoés, en e sjtök d'n Êkkelderwèg op en aof òm 'n sjoen lekäosie te veende mêt 'ne sjoenen atergrond. 't Begôs mich op m'n zenewe te wërke, hër dréntelde mer roond en kôs neet tot e besjluut koëme.

Opens haw 'r 'nen atergrond, meh neet bié ôs opte mêstem. 't Wäor de pas greun geverfde aterdèur van ôzze naober, van Geel van Lemmens. Nève dy dèur sjtong op veer pu d'n doévesjläog van Geel, droonder sjoûnge get doévekôrf opèin gesjtäopeld. Mêt twié maan môste ze e wit läoke òmhoeg hawe, want de kôrf mochte neet opte foto. Oüch woerd e roed metsje opte grond gelaag òm d'n opgedruugden doévesjtroont te bedèkke. 'n Etazjërke mêt e beelsje en 'n blom drop, en d'n atergrond wäor vèrdig. 't Woerd tiéd.

Ich goûng op m'n plaots sjoën en krèg de lêste aonwyzinge wie ich mié gezich môs hawe. De kleur van mié pekske sjoûng good

bié 't roed metsje en de greun dëur, dus trêkke mer! Eleng taant Bel oét Mèr haw nog get geziën. Ze magkde hëure vinger näot mêt get sjpy òm m'ne moond nog get zuver te mäoke. Meh zjus wie ze woûw vriëve veel 'n flèr doévesjtroont op hëure breel. Ich voond 't érg vuur hëur, meh ich wäor toch bly dat mich 'n waasbëurt mêt sjpy besjpaord wäor blëve. "Loor noé nao 't vuügelke en haaw dich good sjtel!" Klik, en 't wäor gebëurd. Nao bekaans eng oor sjtoûng ich vuur iewig op pepiér. 't Fèt kôs begënne. De beelsjes en sjêlderykes woerte oétgepak. Wie de fotograaf e päor wêke läoter de foto kaom aofliëve, loorde ich derek nao d'n atergrond. Ich zaag tiënge mam, dat v'r bié ôs opte mêstem zês sjtaaldëure van planke hawwe, sjoen broén geverf, dao haw hër toch oüch eng van kënne pakke.

En bié Lemmens hawwe ze uüver de blaoze geverf. Loort mer opte foto. Es vuur bié ôs wäore blëve, haw vuur ôs neet zoe gesjaggerneerd en haw taant Bel geng flèr doévesjtroont op hëure breel krège. Meh ich heb toch oüch resjpek vuur de fotograaf, want es te nao de foto loors, zuus te derek wat 'r hèt gemak: e menneke wat z'n kemunie gedoën hèt.

Opte kemuniefoto's van allewyl môte ze drop drökke: Ter herinnering aan mijn eerste Heilige Communie, aandere wêt nao 65 jaor gèine mie wat 't vuursjtelt.

Frans van Jôp

Jacques en het Savelsbos

Het Savelsbos is rijker dan de Keukenhof, kopte het Eindhovens Dagblad op 24 april 1996. Als inwoner van Gronsveld of Rijckholt zie je vaak de mooie dingen dicht bij huis niet meer. Jacques Vriens, dorpsgenoot en schrijver van 75 kinderboeken, is in 1998 in Gronsveld komen wonen. Toen Jacques 14 jaar oud was deed hij vakantiewerk in de jeugdherberg Kasteel Rijckholt. Zijn liefde voor het Savelsbos is toen al gaan bloeien. Ieder jaar keerde Jacques terug en verzorgde hij voor de gasten excursies in het Savelsbos. Zijn liefde voor het bos ging nooit meer over. Tijdens de vakanties met zijn eigen kinderen, op kamp met de kinderen van zijn school uit Brabant en in de weekenden met vrienden, werd het Savelsbos vaak bezocht.

In het Savelsbos vond Jacques de ingrediënten voor zijn bekende boek "De bende van de Korenwolf". De inspiratie was zo groot dat er nog negen delen en twee theatervoorstellingen over deze "bende" volgden. Het Savelsbos is volgens Jacques een sprookjesbos. Vooral in het voorjaar is bijna het gehele bos voorzien van een wit tapijt van bosanemoon en daslook. Het zeldzame daslook, met zijn sterke uienreuk, kwam in februari van dit jaar nog in het nieuws. Drie inwoners van Roeselaere (B) hadden zo'n 60 kilo daslook in hun auto toen ze door de Groene Brigade staande werden gehouden. Inmiddels hebben ze elk een bon van € 2.500,-

Jacques in een mergelgroeve.

op de deurmat gekregen. Ongeveer zesduizend jaar geleden werd door onze voorouders op grote schaal vuursteen uit de grond gehaald als grondstof voor de productie van bijlen, hakken en pijlen die door heel Europa verhandeld werden.

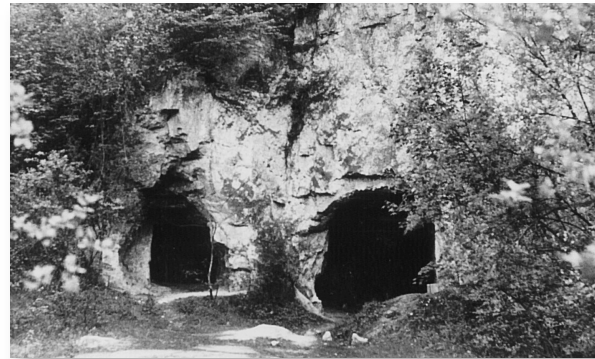

Ook kenmerkend voor het Savelsbos zijn de grubben. Droogdalen als “de Sjoen Gröb” en “de Sjêchelder Gröb” die het regenwater van het plateau afvoeren naar het Maasdal hebben een zeer rijke vegetatie.

“De bos” is inderdaad een juweel met een grote variatie op een kleine oppervlakte.

Het Savelsbos, ±300 hectare groot, is een typisch hellingbos dat de eeuwen heeft doorstaan en niet ten prooi is gevallen aan de ploeg. De ondergrond is mergel, een uitstekend bouw materiaal dat eeuwenlang door blokbrekers werd uitgezaagd. Zo ontstonden de mysterieuze onderaardse groeven, met volgens Jacques prachtige namen als “de Daolekääomers” en “de Hel”. Veel huizen in de omgeving zijn opgetrokken uit de mergelblokken van het Savelsbos. Maar ook de beroemde Dom van Utrecht is van onze mergelblokken gebouwd.

Zeldzame vleermuizen houden in de mergelgroeven hun winterslaap. Mede naar aanleiding van fatale ongelukken zijn alle mergelgroeven tegenwoordig met ijzeren hekken afgesloten. Jacques vertelde zijn kleinkinderen dat het Mergelmonster in de grotten woont en dat de tralies het monster tegen moeten houden. Door grindwinning ontstonden de Groéselder en Riékelder kiezelkuilen. Het grind werd hoofdzakelijk gebruikt voor het verharden van de veldwegen. De fauna van het Savelsbos is

*“De mysterieuze “Groete Daolekääomers”.
De twee ingangen van de groeve lijken op twee
ogen van een spook en accentueren de sfeer”.*

uniek. Dieren als vliegend hert, wijngaardslak, eikelmuis, wespendif en das zijn zeldzaam voor Nederland, maar niet in ons hellingbos. Het is fascinerend hoe de dassenfamilies leven in hun onderaardse burchten, met aparte kraamkamers en toilet.

Als Jacques even vastzit in een verhaal dan maakt hij een ommetje door het Savelsbos. De prachtige omgeving en het schitterende uitzicht over het Maasdal geven hem inspiratie. We moeten ons gelukkig prijzen met zo’n botanische schatkamer in onze achtertuin en Jacques en zijn echtgenote Thérèse weten dit als geen ander.

*Pim van de Weerd
Tekening: Ina van de Weerd*

Natuur

Overzetactie padden 2013

Voor veel padden is de jaarlijkse trek naar het voortplantingswater een hachelijke onderneming. In een dichtbevolkt land als Nederland is het onvermijdelijk dat de padden tijdens hun trek soms één of meerdere wegen moeten oversteken. Hierbij lopen ze een grote kans doodgereden te worden. Bijkomstigheid is dat de piek van de paddentrek (net na het donker) precies samenvalt met de avondspits op de wegen. Hierdoor vallen er jaarlijks veel verkeersslachtoffers onder de padden. Op sommige plaatsen worden er zoveel doodgereden dat hele populaties dreigen te verdwijnen.

In onze contreien zijn de gracht van kasteel Rijkholt en een regenwaterbuffer naast de A2 (nabij het Greunsje) ideale voortplantingsplekken voor de gewone pad (*Bufo Bufo*). Deze pad vindt een ideaal leefgebied in het kleinschalig agrarisch landschap tussen Savelsbos en A2. De Rijksweg vormt tijdens de paddentrek dus een heuse barrière. Om te voorkomen dat veel padden tijdens de oversteek van de Rijksweg doodgereden worden heeft sectie Natuur enkele jaren geleden besloten om ten zuiden van Rijkholt paddenschermen te plaatsen zodra de padden in het vroege voorjaar de voortplantingswateren weer opzoeken.

De paddenschermen vormen voor de padden een niet te nemen hindernis en ze worden gedwongen de schermwand te volgen totdat

Gewone pad. Regelmatig wordt waargenomen dat een mannetje zich al tijdens de trek vastklampt aan een vrouwtje.

ze in een door ons tegen de wand ingegraven emmer vallen. Daar moeten ze dan als het ware wachten totdat een van de vrijwilligers de padden aan de andere, de veilige kant van de weg weer de vrijheid geeft. De coördinatie van de actie ligt in handen van Danny Husson. Hij zoekt vrijwilligers binnen en buiten Grueles die bereid zijn de paddenschermen mee te plaatsen en na afloop op te ruimen en tijdens de actie wekelijks een of meer overzetbeurten voor zijn of haar rekening te nemen. De emmers dienen namelijk twee maal per dag gecontroleerd te worden: 's Morgensvroeg en later op de avond. Gebeurt dat niet, dan zijn de padden in de emmers een gemakkelijke prooi voor vossen, zwarte kraaien, eksters en blauwe reigers.

De sectie Natuur is blij dat ook dit jaar weer menig vrijwilliger uit Gronsveld en vooral Rijckholt een steentje heeft bijgedragen.

Dat 'steentje' is vrij te vertalen in 1530 padden die werden overgezet. De paddentrek kwam dit voorjaar erg laat op gang. In een jaar met normale weersomstandigheden is medio maart de piek waar te nemen. Door de aanhoudende koude nachten kwam die piek dit jaar een maand later. Van 10 tot 14 april is het merendeel van de padden overgezet, met een topdag van ruim 600 exemplaren! Er waren dit jaar geen salamanders in de emmers en slechts 4 bruine kikkers. Het werkelijke aantal zal nog wel enkele honderden hoger zijn geweest omdat er zowaar ook enkele anonieme overzetters actief zijn geweest. De aantallen die zij hebben overgezet zijn ons helaas niet bekend. Maar in feite is dat slechts bijzaak. Hoofdzaak is dat de padden veilig de overkant hebben bereikt. Dat veilig de overkant bereiken bleek ook hard nodig aan de Kasteelstraat in Rijckholt. We hebben daar vorig jaar voor het eerst schermen geplaatst en dit jaar weer. Met verdeeld succes mogen we wel zeggen. Verdeeld, omdat de emmers goede vangsten opleverden, maar op de weg troffen we elke keer weer menig platgedreden exemplaar aan. Tientallen dode padden vielen te betreuren. Ze blijken niet alleen uit het weiland te komen maar trekken ook massaal door de woonwijk, met alle gevolgen van dien.

Met ingang van 2014 gaan we ook, met dank aan de gemeente, waarschuwborden plaatsen. De automobilisten worden daarmee op de paddentrek geattendeerd in de hoop dat ze hun snelheid matigen en de overstekende padden gemakkelijk kunnen ontwijken. Het is ons ook opgevallen dat in toenemende mate padden de Rijksweg tussen Gronsveld en Rijckholt oversteken. De komende jaren zullen we in de gaten houden of die trend doorzet en dan eventueel ook daar schermen plaatsen. Maar daar hebben we wel meer vrijwilligers bij nodig. Zin om mee te doen? Danny Husson zal zeker blij zijn met je aanmelding.

Hub. Reumers

WIE ÊS 'T TOCH MÊT

*Chantalle Boom**Hoe lang heb je in Gronsveld gewoond?*

Ik heb vanaf mijn geboorte (in 1973) tot 1992 in Gronsveld gewoond. Ik ben opgegroeid in het huis waar mijn ouders nu nog steeds wonen, aan de Julianastraat 31. Ik ging naar de lagere school in Gronsveld en daarna doorliep ik het VWO aan het Sint-Maartenscollege in Maastricht.

Wanneer en waarom heb je Gronsveld verlaten?

Ik ben in 1992 in Utrecht gaan studeren. Ik wilde de grote wereld in en omdat Amsterdam te groot en te eng was koos ik voor Utrecht.

Ik kon op dat moment niet weten dat die beslissing van definitieve aard zou zijn. Want na mijn studie bleef ik in Utrecht wonen en werken en in 2008 verhuisde ik uiteindelijk naar Wijk bij Duurstede. En dat is nog steeds 2 uur van Gronsveld vandaan.

Aan wie of wat bewaar je nog leuke herinneringen?

Ik heb hele leuke herinneringen aan mijn tijd in Gronsveld. De grootste impact zal toch de harmonie hebben gehad en alles wat daarmee samenhangt (en dat is in Gronsveld nogal veel). Zo vond en vind ik de Grote Bronk fantastisch. Die sfeer die dan in het dorp hangt is bijna magisch en het is bijzonder om daar onderdeel van uit te maken.

Chantalle met vader Frans en broer Marcel.

Vorig jaar was ik voor het eerst in 20 jaar weer eens drie dagen erbij en ik vond het nog net zo indrukwekkend als toen. Het zijn de momenten dat ik bijna besluit om weer terug te komen naar Limburg, of om weer eens trompet te gaan spelen.

Wat doe je tegenwoordig?

Ik ben sinds 2001 advocaat familierecht en heb sinds 2009 mijn eigen advocatenkantoor. Verder ben ik in 2012 getrouwd met Bas en hebben we een dochter, Eva, van 4 jaar.

Leuk detail: haar tweede naam is Lène, kort van Lèneke. Zo heeft ze toch nog een Gronsveldse touch.

Paul Goessens

Voel je je Gronsveldenaar, Limburger, Nederlander of...?

Ik denk dat ik inmiddels geen Gronsveldenaar of Limburger meer ben. Daarvoor ben ik te lang weg: ik denk, droom en praat in het Nederlands en niet meer in het dialect. Maar er zijn genoeg momenten dat ik gloei van trots en van de daken wil schreeuwen dat ik dus wél een Limburger ben. Tijdens carnaval bekruipt me dat gevoel altijd (dat vier ik alweer meer dan 10 jaar met mijn moeder in Maastricht), maar ook tijdens diezelfde Grote Bronk, als ik André Rieu op TV zie, of tijdens het concert dat Beppie Kraft vorig jaar in de Amsterdam ArenA gaf. Dan vind ik het prachtig om er deel van uit te maken en dan praat ik zo plat/dialect als ik kan.

FOTO

1948. Welpengroep voor de pastorie, voor het vertrek naar het zomerkamp in Wylré.

Voorste rij v.l.n.r. : Fons Naus, Bèr Jaspars, Karel Waber, Wino Loyens, Theo v.d. Weerdt (bakker), Zjeng Macheels, Jean Damzo, Hub Soudant, Loe Naus.

Middelste rij v.l.n.r. : Marie v.d. Boorn, Lea Pinckaers, Kapelaan Pierre Jochems, Nèt Dassen, Pierre Schrijnemaekers, Kees Scheepers.

Achterste rij: Pierre Smeets, Leo Waber, Michel Waber (van Jeu), Goswin Smeets.

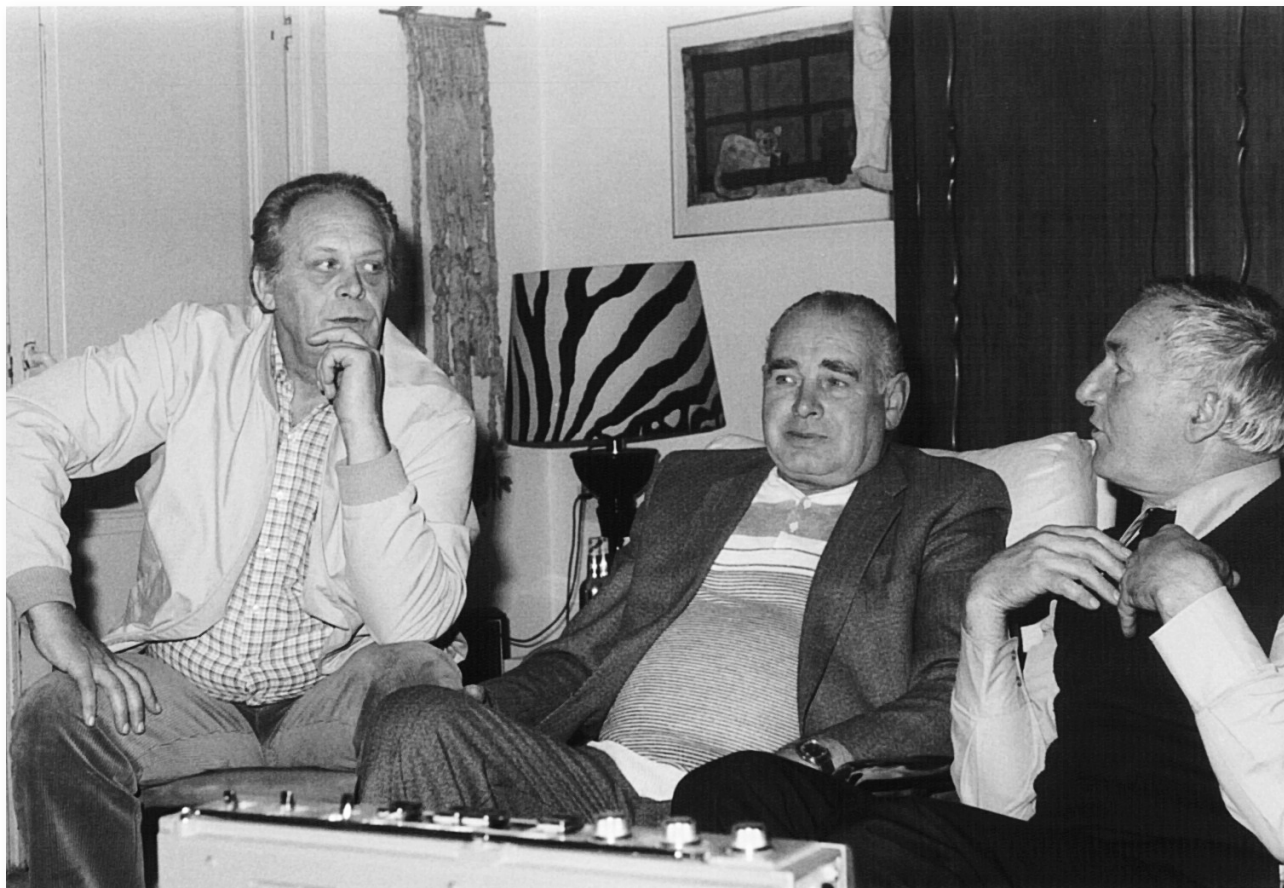
1989. *Communie met Kapelaan Tagage en Deken Tummers.*

Communicantjes:

Linker rij v.l.n.r. Stephan van Lumig, Ralph Boosten, Ivo Breuker, Hugo Segers, Thomas Broex, Mark de By.

Rechter rij v.l.n.r. Bart Schellings, Fons van de Weerd, Bas van Soerland, ?, Joris Scharnigg.

Foto

± 1985. V.l.n.r. Gerrit van Megen, Piet Roosen, Frans Dassen.

1953. Bronkprocessie.

GEZIËN

De inkt van ons vorige nummer was nog niet opgedroogd, of ik kreeg 'bié de Kerteermèister' al 'uüver m'n kloete': dat ik deze prachtige muurschildering met Toscane geassocieerd had. Ik had toch moeten weten dat dit de Provence moest zijn. Dus bij deze 'mea culpa' aan alle francofielen voor deze vergissing. Echter, het pleit ook een beetje voor mij dat veel Katharen rond 1200 al de gelijkenis tussen deze mooie gebieden zagen en zich ook in dit Toscaans gebied vestigden vanuit de Provence.

Luciënne Gubbels en Bert Mingels en hun dochter Frédérique, zijn de trotse bewoners van de prachtige woning aan de Monseigneur Willigersstraat 12. In de zomer van 2001 leerden Luciënne en Bert elkaar kennen. Bert woonde toen in het, door hem geheel verbouwde, achtergedeelte van de voormalige boerderij. Zijn ouders Rina Wouters en Jean Mingels, waren aan de voorzijde blijven wonen. In het voorjaar van 2002 besloten Luciënne en Bert

te gaan samenwonen in het huis van Luciënne in Eijsden. Het huis van Bert werd toen verhuurd. Op 25 januari 2003 gaven zij elkaar het jawoord, de ouders van Bert gingen wonen aan de Kloosterstraat in Rijckholt en Bert en Luciëne kochten het ouderlijk huis.

Na die koop maakten ze meteen een plan om het huis te verbouwen. De vader van Bert en de vader van Luciënne waren beiden gepensioneerd en hadden ervaring in de bouw, waarin Bert z'n mannetje overigens ook stond. De woning, die door Bert in 1993 was gekocht en verbouwd, bleef staan, maar het oude woonhuis werd gesloopt. Het materiaal dat hierbij vrijkwam, werd zoveel mogelijk hergebruikt. Bert weet nog goed hoeveel werk het was om de veldbrandstenen schoon te kappen: 'e wérk van val doet.' Nadat het nieuwe huis gereed was, werd er doorgebroken naar de voormalige woning van Bert en werd van alles één geheel gemaakt. De hele verbouwing duurde twee jaar.

Tegen de achtermuur stonden drie oude garages. Die werden gesloopt en om de lelijke muur te camoufleren werd het onderste gedeelte opnieuw opgemetseld met de veldbrandstenen van de oude garages, stukadoorde Bert de bovenzijde opnieuw en werd Hans Mulder gevraagd daar een muurschildering op te maken. Luciënne wilde graag de afbeelding van een landschap uit de Provence, een streek

waar ze graag hun vakanties doorbrengen. Zo viel de keuze op de abdij van Senanque en haar omgeving.

De originele boerderij is naar alle waarschijnlijkheid uit 1646. Jean en Bert weten nog dat in een balk van de grote schuur dit jaartal stond. De ingang van de boerderij lag oorspronkelijk aan de Rijksweg, thans Rijksweg 73. Deze poortingang wordt gesierd door twee kapitelen die afkomstig zijn uit het oude kasteel.

Het huis is al decennialang de thuisbasis van de familie Mingels. Vóór Bert woonden er zijn ouders Jean Mingels en Rina Wouters, daarvoor de ouders van Jean, Bér Mingels en Nelia Lardinois en nog eerder de ouders van Bèr, Drikské (Hubertus) Mingels en Trees Teheux.

Ik word er iedere keer een beetje stil van als ik weer op zo'n formidabel stukje achterom mag staan in 'òs Groéselt'. Weet u waar dit is?

Sjef Caris

HISTORIE

De “aon ‘t véld” gelegen Romboutskapel van Rijckholt en de conflicten met de gravin van Gronsveld.

Tot nu toe is er steeds van uitgegaan dat de inwoners van Rijckholt in vroeger eeuwen voor al hun kerkelijke aangelegenheden, zoals zondagsplicht, dopen, trouwen en begraven, aangewezen waren op de parochiekerk in Gronsveld.

In de oude archieven bevinden zich echter stukken waaruit blijkt dat in Rijckholt midden 15e eeuw al een eigen kapel stond, waarin ruim twee eeuwen lang missen werden opgedragen en in de 17e eeuw zelfs huwelijken werden ingezegend.

Gronsveld en Rijckholt één geheel.

De dorpen Gronsveld en Rijckholt vormden vanaf hun ontstaan, zowel bestuurlijk als kerkelijk, één geheel. De eerste permanente bewoners vestigden zich hier nadat er een begin was gemaakt met het ontginnen van de woeste gronden. Hierdoor werd het mogelijk ter plaatse alle producten te verbouwen die noodzakelijk waren om in eerste levensbehoefte te voorzien.

Wanneer hier de eerste ontginningen precies hebben plaatsgevonden, is niet bekend. Vast staat wél dat vanuit Gronsveld in de 12e eeuw

en vanuit Rijckholt begin 13e eeuw ontginningen plaatsvonden op het hoger gelegen plateau boven het Savelsbos.

De ontginningen en dus het ontstaan van de dorpen zélf, moeten dan ook in de periode daarvóór, misschien zelfs al in de vroege middeleeuwen (500 – 1000 n. Chr.), worden gedateerd.

Bestuurlijke scheiding.

In het midden van de 12e eeuw kwam een einde aan de bestuurlijke eenheid en werden Gronsveld en Rijckholt door een erfeniskwestie tussen twee broers van elkaar gescheiden. De eerste heer van Rijckholt was dan ook een lid van de familie “Van Gronsveld”.

Die bestuurlijke scheiding heeft daarna liefst acht eeuwen stand gehouden. Pas op 1 januari 1943 werden Gronsveld en Rijckholt weer samengevoegd.

Kerkelijke verbondenheid.

Op kerkelijk gebied zijn beide dorpen daarentegen véél langer met elkaar verbonden gebleven. Rijckholt heeft vanaf zijn ontstaan tot midden vorige eeuw onafgebroken deel uitgemaakt van de parochie Gronsveld. De katholieke gemeenschap van Rijckholt was daardoor in principe voor alle kerkelijke aangelegenheden aangewezen op de parochiekerk en de pastoor van Gronsveld. Zo deden de kinderen van beide dorpen samen de Eerste H. Communie,

vierden de dorpen samen de Bronk, bestond de begin 17e eeuw opgerichte schutterij zowel uit mannen van Gronsveld als van Rijckholt, trok men tijdens de drie kruisdagen samen door de velden van Gronsveld en Rijckhot.

Beide dorpsgemeenschappen onderhielden, mede als gevolg van die kerkelijke verbondenheid, al die eeuwen zeer nauwe banden met elkaar.

De gevolgen van de kerkelijke band.

Rijckholt was evenals Gronsveld tot eind 18e eeuw een zelfstandige vrije rijksheerlijkheid met een eigen heer, bestuur en jurisdictie (= rechtsmacht). De Rijckholtenaren hadden in het algemeen dan ook niets te maken met de heer van Gronsveld. Echter, door de kerkelijke band, de daarmee samenhangende verplichtingen en de rol die de heer van Gronsveld daarbij vervulde, werden ze in het dagelijks leven toch herhaaldelijk geconfronteerd met beslissingen en daden van die heer.

Zo moesten de inwoners van Rijckholt destijds een tiende deel van hun oogst afstaan aan de parochie Gronsveld. Deze tienden waren bestemd voor het onderhoud en de instandhouding van de parochiekerk en de pastorie, de bedeling vanuit de armenkas, enzovoort. Het innen en beheren van deze tienden was in handen van de stichter van de parochiekerk en dat was de heer van de heerlijkheid Gronsveld. De helft van die tienden mocht hij zelf houden.

Hiervan moest hij onder andere een gedeelte van de parochiekerk (het schip) onderhouden. De andere helft droeg hij af aan de pastoor, die verantwoordelijk was voor de instandhouding van het andere gedeelte van de kerk (het priesterkoor).

Verder bezat de heer van Gronsveld het zogenaamde collatierecht. Dat hield in dat hij onder andere uitmaakte wie er tot pastoor van de parochie Gronsveld werd benoemd.

De pastoor stond mede hierdoor uiteraard in een afhankelijke positie ten opzichte van die heer en dat was in de praktijk niet altijd in het voordeel van de parochianen en al zeker niet van die van Rijckholt.

Conflicten met de gravin van Gronsveld.

De kerkelijke band tussen beide dorpen verliep eeuwenlang op een vreedzame wijze en had voor zover bekend geen noemenswaardige conflicten tot gevolg. Daar kwam echter verandering in toen in 1662 graaf Otto Willem van Bronckhorst heer van Gronsveld was geworden. Deze heer hield zich zelf niet zo bezig met het bestuur van de heerlijkheid. Hij liet dat over aan zijn moeder gravin Anna Christina van Bronckhorst, geboren Van Hardenroth, die als regentes in zijn naam de heerlijkheid Gronsveld bestuurde. Deze gravin schuwde geen enkel conflict met de bewoners van de heerlijkheid Rijckholt, waarbij ze het in het bijzonder had voorzien op leden van de familie Blonden.

Historie

Tijdens haar bestuursperiode van 1662 – 1680 vond, als gevolg van haar beslissingen, het ene na het andere conflict plaats, zoals:

- ±1665/1671 - een aantal inwoners van Rijckholt durfde zich niet meer in Gronsveld te vertonen, omdat ze bang waren aangehouden en gearresteerd te worden. Hierdoor konden ze enkele jaren geen missen en/of andere plechtigheden bijwonen in hun eigen parochiekerk;
- 1666 – vader en zoon Jan en Frans Blonden uit Rijckholt, op dat moment keizer en koning van de schutterij, werden niet uitgenodigd voor het vogelschieten. Toen ze er toch naartoe gingen, werden ze er onvriendelijk bejegend en kregen ze niet de eer die hen als keizer en koning toekwam. Door de uüverighèid (= bestuur) van de schutterij werd hun meegedeeld dat de gravin had verordonneerd dat de inwoners van buiten haar grondgebied géén lid van de schutterij meer mochten zijn;
- 1668/1671 - bij de bedeling vanuit de armenkas van de parochie werden de armen van Rijckholt achtergesteld ten opzichte van die van Gronsveld;
- 1668 - Hendrick Blonden, griffier van de leenhof Rijckholt, werd in het kasteel van Gronsveld gevangen gezet en vastgeketend. Hij wist echter te ontsnappen;

- 1670 - tijdens het aloude gebruik om op Maria Lichtmis in de parochiekerk tijdens de mis kaarsen uit te delen, werden de inwoners van Rijckholt bewust overgeslagen;
- 1671- Jan Blonden kreeg geen toestemming om een overleden gezinslid op het kerkhof van Gronsveld in het familiegraf te laten begraven;
- 1671 - pastoor Christiaan Lamberts van Gronsveld werd door de gravin ervan beticht een relatie te hebben met een vrouw uit Eckelrade en vluchtte daarom naar Rijckholt. Hij waande zich daar veilig, omdat Rijckholt een andere jurisdictie was dan Gronsveld en de gravin daar dus geen enkele bevoegdheid had. Tegen alle regels en in strijd met de soevereiniteit van Rijckholt, liet zij hem daar echter met geweld van zijn bed lichten en zelfs naakt afvoeren naar het cachot in Gronsveld.

Uit de vele incidenten blijkt tevens een bepaalde minachting van deze gravin voor de toenmalige heer van Rijckholt, die slechts baron was. Dit verschil in hiërarchie was destijds zeker niet onbelangrijk.

Conflicten bij herbouw van kerk en pastorie.
Toen eind 17e eeuw de al geruime tijd vervallen parochiekerk deels werd afgebroken en er door Jan Frans van Bronckhorst, de toenmalige heer van Gronsveld, een nieuw schip met dwarsbeuken werd gebouwd, ontstond opnieuw een

conflict met de inwoners van Rijckholt.

Laatstgenoemden werden door gravin Eleonora Philippina van Furstenberg, de echtgenote van Jan Frans, gemaand bij de afbraak van de kerk allerlei hand- en spandiensten te verrichten. Volgens haar was de bijdrage van de Rijckholtenaren aan de werkzaamheden echter onvoldoende. Zij waren daarentegen zelf de mening toegedaan dat hun aandeel in de uit te voeren werkzaamheden, in verhouding tot dat van de bewoners van Gronsveld, veel te groot was. Bovendien klaagden ze dat ze zware arbeid hadden moeten verrichten “zonder kost ofte dranck te hebben genoten”.

Ze moesten daarnaast ook een financiële bijdrage leveren in de materiaalkosten. Om de betaling daarvan af te dwingen, begon de gravin een proces en liet ze haar drossaard zelfs beslag leggen op het vee van de inwoners van Rijckholt. Eerst nadat de heer van Rijckholt in 1701 de materiaal- en proceskosten van f.580,10 betaalde, kregen ze hun vee weer terug.

Toen de Rijckholtenaren een aantal jaren later weer moesten meehelpen bij de bouw van een nieuwe pastorie, schreven ze een brief naar de aartsdiaken te Hasselt. Ze maakten daarin hun grieven met betrekking tot het functioneren van de pastoor kenbaar. Volgens hen was de toenmalige pastoor Goffin te veel op de hand van de heer van Gronsveld en niet op die van de parochianen. Bovendien was het een Waal die de inwoners helemaal niet verstond. Ook

gaf hij de jeugd slecht godsdienstonderwijs en bediende hij de zieken niet goed. Zo had hij in Rijckholt een vrouw laten sterven zonder toediening van de sacramenten en geestelijke vertroosting, aldus de schrijvers.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de heer van Rijckholt wellicht de hand had in dit schrijven en de inwoners daartoe had aangezet. Hij had er op dat moment persoonlijk alle belang bij om het slecht functioneren van de pastoor aan de kaak te stellen. In een volgend artikel zal daar nader op worden ingegaan.

Proces over kapelpacht.

Nadat de heerlijkheid Rijckholt in 1666 in bezit was gekomen van baron Adolf Herman van Willich, werd door hem een jaar later voor de schepenbank (= gerecht) een proces gestart over de betaling van een “kapelpacht”.

Hij liet de personen, die op dat moment de goederen in bezit hadden waarop volgens hem die kapelpacht rustte, dagvaarden om hun betalingsplicht daarvan aan hem na te komen. Na betaling van de kapelpacht zou hij dan, zoals vanouds, met Pinksteren “in ‘t Capelleken” weer diensten laten doen.

De gebroeders Hendrick en Willem Blonden en Willem Aussems, gehuwd met Lysbeth Blonden, kinderen van wijlen Frans Blonden, verklaarden tijdens dit proces dat ze bereid waren hun deel van de kapelpacht te betalen als “de Capelle zal gerepareerd worden tot de Dienste Godts en een kapellaen is aengesteld”.

Historie

HUVENEERS 2013

De schepenbank kende in 1668 de vordering van de heer van Rijckholt toe en verleende hem tevens toestemming daarvoor beslag te leggen op de goederen van de gedaagden.

Baron van Willich heeft echter geen gebruik gemaakt van die mogelijkheid. Wellicht dat dit te maken had met het feit dat bij het Partage traktaat van 1661 in onze contreien nagenoeg alle omringende heerlijkheden onder staatsbestuur waren gekomen. Als gevolg hiervan werd daar het katholicisme verboden, werden de priesters verbannen en de kerken en kloosters geconfisqueerd. Hierdoor was het destijds nagenoeg onmogelijk een priester te vinden om in de kapel van Rijckholt missen te laten opdragen. Daarnaast was het in de 17e eeuw voor de bewoners in deze contreien, vanwege de vele oorlogen, belegeringen en vooral rondzwervende troepen, een erg slechte tijd. Het was een en al armoede en ellende onder de plaatselijke bevolking. De baron gaf de inwoners dan ook toestemming om de betreffende percelen weer te bewerken en te cultiveren.

Het gevolg daarvan was natuurlijk wél dat hij tijdens zijn bestuur (1666 – 1681) de kapel niet liet repareren.

Rijckholt, een eigen kapel.

Uit de processtukken valt af te leiden dat er in de tweede helft van de 17e eeuw in Rijckholt een kapel stond. Hieraan was een kapelpacht verbonden, waarvoor de goederen van wijlen Hendrick Blonden en Celis Oest als onderpand

dienden. De bezitters van die goederen dienden de kapelpacht aan de heer van de heerlijkheid te betalen. Hij was als momber (= voogd) van de kapel verantwoordelijk voor het onderhoud en de reparatie daarvan en voor de aanstelling van een priester voor het opdragen van missen. De kapel was zodanig vervallen dat er al een tijdje geen diensten meer in konden plaatsvinden.

Het bestaan van de kapel werd nadien in 1697 nog eens bevestigd door een tweetal schepenen en een tweetal inwoners van Rijckholt. Zij verklaarden voor de schepenbank dat tot ongeveer 20 jaar daarvoor “inde Capelle van Ste. Romboldus staende tot Rijcholt” door de eerwaarde heer Lamberts, pastoor van Gronsveld, geruime tijd “het H. Sacrificie der missen is worden gecelebreerd”. Zij getuigden dat ze daar zelf bij aanwezig waren geweest. Ze hadden tevens gezien en gehoord dat degenen die het sacrament van het huwelijk wilden aanvaarden “aldaer in de voorschreven Capelle wijrden getrouwt”. Tot slot verklaarden ze dat daar “alsulcke Godsdiensten wierden gedaen, als elders in een huijs Godst souden kunnen geschieden”.

Deze verklaring verschaft ons heel wat interessante informatie over de kapel. Zo blijkt er uit dat de kapel tot in de tweede helft van de 17e eeuw, dienst had gedaan als een volwaardige kerk. Door de pastoor van Gronsveld werden in die kapel niet alleen missen opgedragen, maar zelfs huwelijken ingezegend.

Historie

De meest uitgebreide gegevens over het bestaan van de kapel in Rijckholt en de daaraan verbonden kapelpacht, zijn echter terug te vinden in de processtukken van een in 1708 door Jean Baptiste de Bounam, de toenmalige heer van Rijckholt, gestart proces over betaling van de kapelpacht.

Hij had bij het kasteel in een nieuwe zijvleugel een kapel laten bouwen en wilde graag in het bezit komen van de kapelpacht die als stichting aan de oude vervallen kapel van Rijckholt was verbonden.

Hij deed er alles aan om aan te tonen dat hij recht had op die kapelpacht. Het belangrijkste stuk dat hij daarvoor als bewijsvoering ter tafel bracht, was een extract (uittreksel) van een akte uit het schepenbankregister van 1520. Dit extract had hij ten tijde van dit proces laten opmaken door een notaris in Luik, de stad waar hijzelf op dat moment met zijn gezin woonde. Het originele schepenbankregister is nadien verloren gegaan. Het is dus aan de hebzucht van genoemde heer te danken dat we op dit moment desondanks nog kennis kunnen nemen van de bijzondere inhoud van die akte uit 1520.

In laatstgenoemde akte droeg Heijn Blonden voor de schepenbank van Rijckholt een erfpacht over van 6 mud rogge (1 mud = een grote zak van ongeveer 100 kg). Deze erfpacht was bestemd voor de "Capellen tot Rijckholt". Hiervoor diende onder andere eenmaal per jaar een

mis te worden opgedragen in die kapel.

Heijn verklaarde dat hij deze erfpacht schuldig was op zijn in Rijckholt gelegen goederen die afkomstig waren van zijn kindsdeel. Nadat hij die goederen met zijn zuster Lijssen had gedeeld, zou hij in Rijckholt voldoende goederen als onderpand stellen voor het nakomen van de betalingsplicht van deze erfpacht.

De erfpacht diende aan de toenmalige vrouwe van Rijckholt, de weduwe van Dalebroek, Leut en Rijckholt "als momber der Capellen off altaers" te worden afgedragen. De heren van Rijckholt die haar opvolgden, zouden tevens momber zijn van de kapel.

Tot slot werd bepaald dat Heijn en zijn nakomelingen genoemde erfpacht zelf zouden mogen behouden als er door verzuim van de heer in de kapel geen missen zouden worden opgedragen. Zij konden daarvan dan zelf een priester aanstellen, totdat de heer weer een priester daartoe opdracht gaf.

Een drietal schepenen waaronder Frans Blonden, een rechtstreekse nakomeling van Heijn Blonden, had daarna in 1623 verklaard dat niet alleen Heijn Blonden, maar ook zijn zuster Lijssen Blonden, getrouwd met Celis Oest, de pacht van de kapel van Rijckholt had geschonken. Zij waren dus beiden, ieder voor de helft, verantwoordelijk voor het nakomen van de betalingsplicht van deze kapelpacht. Dit laatste gold uiteraard ook voor hun nakomelingen en/of de

bezitters van de goederen die voor de betaling van de kapelpacht als onderpand waren gesteld.

De familie Blonden heeft vele eeuwen lang in de geschiedenis van Rijckholt een belangrijke rol gespeeld. Ze had er in de 16e tot ver in de 18e eeuw heel wat onroerende goederen in bezit. De meeste Blondens waren behoorlijk geschoold, ze bekleedden er vele generaties achter elkaar belangrijke functies binnen het bestuur van de heerlijkheid, zoals schepen, secretaris, schout en rentmeester. Ze schrokken er niet voor terug de strijd aan te gaan met de heer van Gronsveld of zo nodig zelfs met hun eigen heer.

Nagenoeg alle oude Rijckholtse families hebben Blondense voorouders in hun stamboom. Uit de stukken van laatstgenoemd proces blijkt dus onder meer dat de inwoners van Rijckholt begin 16e eeuw al de beschikking hadden over een eigen kapel.

Uit andere bronnen kan bovendien worden geconcludeerd dat die kapel er toen zelfs al veel langer stond. In een oud leenregister van 1469 staat namelijk te lezen dat er een groot stuk land lag "recht achter dat dorp aen dat hilge huijsken". Met "recht achter het dorp" moet de huidige Voerenweg en omgeving zijn bedoeld. Dus aan of bij de Voerenweg lag toen al een "heilig huisje". Er kan zonder twijfel van worden uitgegaan dat hiermee de in de akte van 1520 genoemde kapel werd bedoeld.

De Rijckholtenaren waren dan ook, in tegenstelling tot hetgeen waarvan tot nu toe steeds is uitgegaan, in vroeger eeuwen niet (altijd) aangewezen op de parochiekerk van Gronsveld. Voor veel kerkelijke aangelegenheden, waaronder het vervullen van de zondagsplicht, hebben ze eeuwenlang gebruik kunnen maken van een eigen in het dorp gelegen kapel. Het bezit van die eigen kapel zou ook wel eens een verklaring kunnen zijn voor de negatieve houding en de bezwaren van de inwoners van Rijckholt toen er, zoals hiervoor beschreven, eind 17e eeuw bij de herbouw van de parochiekerk en de pastorie in Gronsveld zowel fysiek als financieel een beroep op hen werd gedaan. Omdat de parochiekerk in Gronsveld nagenoeg de gehele 17e eeuw in een zeer slechte staat verkeerde, hebben wellicht ook heel wat Gronsveldenaren gebruik gemaakt van de kapel in Rijckholt. Het feit dat de pastoor er destijds misen opdroeg en er zelfs huwelijken inzegende, versterkt dit vermoeden.

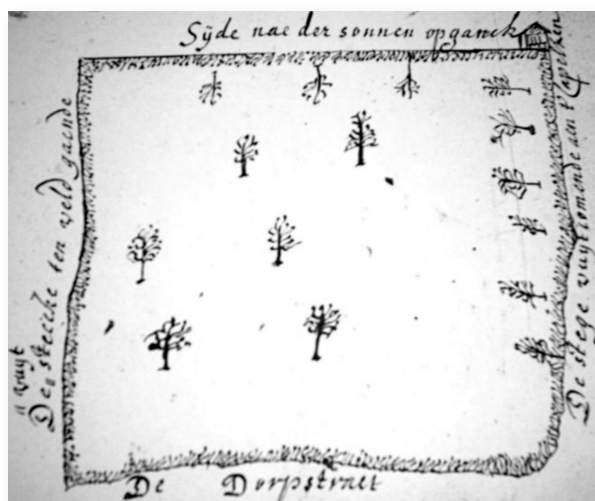
Waar stond die kapel?

Het was destijds gebruikelijk dat een kapel op een kruispunt van wegen werd gebouwd. In het archief van de schepenbank bevinden zich nogal wat stukken waarin wordt verwezen naar de plaats waar de kapel van Rijckholt heeft bestaan, zoals:

- 1685 - in een specificatie van de goederen die tot de baronie van Rijckholt behoorden, werd

Historie

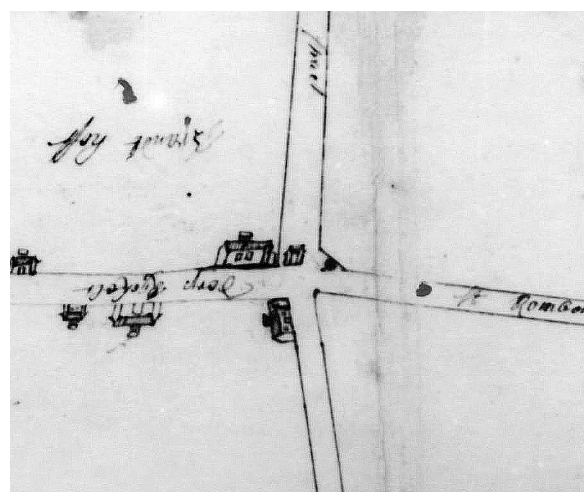
de huidige Steenstraat omschreven als "de Stege ten velde ghende nae Sinte Romboutswech". Op de bijgevoegde tekening werd de straat omschreven als "De stege vuytcomende aen 't Capelken". Op de hoek van de huidige Steenstraat en de Voerenweg werd een gebouw getekend;

Links het huidige Brandwegske en rechts de huidige Steenstraat, anno 1685.

- ± 1700 werd op een plattegrond van Rijckholt op dezelfde hoek, zelfs een stuk op de weg, ook een gebouw getekend;
- 1717 - op kermiszondag wilden de jonge mannen van Rijckholt er een gezellig feest van maken. Na toestemming van de heer van

Rijckholt, hadden ze een paar speellieden ingehuurd, zodat er in de herberg van Nefs gedanst kon worden. Hun feest werd echter wreed verstoord door Charlo, de knecht van de heer, en een zevental Walen die destijds op het kasteel werkten. Want toen de speellieden om zes uur begonnen te spelen, vroegen de Walen de

Uitsnede plattegrond Rijckholt omstreeks 1700. Op de weg vermoedelijk de oude kapel.

aanwezige jonge dames ten dans. Toen ze na drie keer achter elkaar te hebben gedanst, weigerden te wisselen, brak er een hevige vechtpartij uit. Het gevolg daarvan was dat de jonge Anthoon Doijen door Charlo met een geweer in zijn zij werd geschoten, waarna hij tot "aen het Capelke" liep en daar neerviel.

Hoek Steenstraat - Voerenweg, midden 20e eeuw, voorheen "aon 't véld", links de voormalige woning van Willem Dupont, rechts de plek waar de Romboutskapel heeft gestaan.

Willem Dupont, echtgenoot van Anna Colpin, die destijds op de hoek van de Voerenweg en de huidige Steenstraat woonde, verklaarde dat dit tafereel zich in de straat voor zijn woning afspeelde;

- 1739 en 1747 - in diverse stukken werd vermeld dat Willem Dupont jr., echtgenoot van Elisabeth Blonden, de eigenaar was van een woning met bijbehorende stallen, schuur en wei met fruitbomen, gelegen "aen 't velt bij de capelle".

Voor het gedeelte van de huidige Voerenweg, gelegen boven aan de huidige Steenstraat richting Gronsveld, werd eeuwenlang het toponiem "aon 't véld" gebruikt. Ook in de officiële stukken van de gemeente Rijckholt werd dit gedeelte nadien nog lang "aan het veld" genoemd. De voormalige kapel van Rijckholt moet dan ook "aon 't véld", op de viersprong van de huidige Steenstraat, Voerenweg en Romboutsweg hebben gestaan, ongeveer op de plaats waar nu de blauwe oude waterpomp en de grote eikenboom (Julianaboom) staan. Met het op de tekeningen van 1685 en ± 1700

Historie

aangegeven gebouwtje op deze plek werd dan ook vermoedelijk de oude kapel bedoeld.

Status en omvang kapel.

Omtrent de vorm en/of grootte van de kapel is niets bekend. Rijckholt was maar een kleine heerlijkheid. Er stonden eeuwenlang ongeveer 15-20 huizen/boerderijen: in het Broek 2-3, in de huidige Steenstraat 4-5 en langs de Dorpsstraat (thans Rijksweg) vanaf de huidige Steenstraat richting het zuiden 10-12. Het dorp telde destijds maximaal 150 inwoners, van wie ongeveer een derde 's zondags naar de kerk ging. Het zal dan ook maar een kleine kapel zijn geweest, die plaats bood aan hooguit enkele tientallen kerkgangers.

In de visitatierapporten van de parochie Gronsveld van de 17e eeuw werd door de aartsdiaken van Haspengouw, melding gemaakt van de "appendices" Eckelrade en Rijckholt. Het is echter niet duidelijk wat er precies mee wordt bedoeld. Het kan een verwijzing zijn naar de gehuchten Eckelrade en Rijckholt als aanhangsel c.q. onderdeel van de parochie. Het woord "appendix" werd echter ook gebruikt voor een hulpkerk of -kapel die ondergeschikt was aan de parochiekerk en die van daaruit werd bediend. Het is wel opmerkelijk dat in de visitatierapporten verder niets werd vermeld over de kapel van Rijckholt, zodat het belang c.q. de status daarvan door de aartsdiaken in ieder geval niet erg groot werd geacht.

Romboutskapel

In de hiervoor genoemde in 1697 voor de schepenbank afgelegde verklaring valt tevens te lezen dat de kapel van Rijckholt toegewijd was aan Sint-Romboldus (= Sint-Rombout).

Hierdoor wordt verklaard waarom de weg, die in het verlengde van de huidige Steenstraat richting het Rijckholter bos loopt en waaraan de voormalige Romboutskapel lag, van oudsher tot op de dag van vandaag de "Romboutsweg" wordt genoemd.

De naam "Romboutsweg" komt al voor in de oude leenregisters van begin 17e eeuw. De weg werd toen ook wel de "St. Trompertswech" genoemd. Deze laatste naamgeving vertoont veel overeenkomsten met de thans nog steeds door de oudere inwoners gebruikte dialectbenaming: "Troompelswäg".

Wie was Sint-Rombout?

Romuldus/Rombout was een priester van Ierse afkomst die een pelgrimstocht naar Rome ondernam en zich daarna vestigde in het Mechelse, waar hij werd ontvangen door de plaatselijke graaf Ado en zijn vrouw Elisa. Dit lang kinderloze echtpaar kreeg alsnog een zoon: Libertus, die door Romuldus van de verdrinkingsdood werd gered. Hij kreeg als dank een stuk moerassige grond om een abdij te stichten. Hij bouwde de kerk met hulp van een groep werklozen die hij een eerlijk loon uitbetaalde. Dit trok de aandacht van twee mannen

die dachten dat hij veel geld had en hem daarom beroofden en doodsloegen, waarna ze zijn lijk in het water gooiden. Op het water bleef op wonderlijke wijze een licht schijnen. Nadien werd Romuldus' lichaam christelijk begraven. Het is niet bekend in welk jaar hij is overleden. Aanvankelijk werd uitgegaan van 775, maar uit onderzoek van de relieken is hij eerder tussen 580 en 655 overleden. Zijn sterfdag is wel bekend: 24 juni.

Zijn overblijfselen worden nog steeds bewaard boven het hoofdaltaar in de Sint-Romboutskathedraal te Mechelen (B). In deze kathedraal wordt hij in het bijzonder vereerd.

Waarom werd de kapel van Rijckholt toegewijd aan Sint-Rombout?

Het zegelstempel van de schepenbank van de vrije rijksheerlijkheid Rijckholt, dat werd gebruikt in de periode dat leden van de familie Van Vlodrop heer van Rijckholt waren (1434 – 1621), bevatte naast het familiewapen van die familie tevens een beeltenis van St. Rombout. In het randschrift stond: "SIGGILL. BARONI. IN RYCKHOLT" (= zegelafdruk baronie van Ryckholt).

Opeenvolgende leden van de familie Van Vlodrop waren van 1349 – 1626 erfvoogd van Roermond. Toen Willem van Vlodrop omstreeks 1434 als eerste lid van deze familie door zijn huwelijk heer van Rijckholt werd, was hij al vanaf

1420 erfvoogd van Roermond. Als erfvoogd bezat hij daar toen onder meer het patronaats- en tiendenrecht van de begin 15e eeuw gebouwde Sint-Christoffelkerk (naderhand kathedraal). In die kerk bevond zich aanvankelijk ook een Romboutskapel, die nadien in gebruik is genomen als doopkapel.

Willem van Vlodrop en wellicht ook de andere leden van zijn familie, hadden dus een bijzondere verering voor Sint-Rombout.

Er kan dan ook nagenoeg zeker van worden uitgegaan dat Willem van Vlodrop midden 15e eeuw aan de wieg heeft gestaan van de bouw van de kapel in Rijckholt en dat hij deze heeft toegewijd aan Sint-Rombout.

Zelfs nadat nadien de heerlijkheid Rijckholt in handen kwam van andere families, is de schepenbank het zegelstempel van de Van Vlodrops blijven gebruiken. Eerst in de 18e eeuw heeft de toenmalige heer van Rijckholt Jean Baptiste de Bounam een eigen zegelstempel laten maken. Maar ook daarop werd boven het familiewapen van De Bounams weer een afbeelding van Sint-Rombout opgenomen. In het randschrift stond: "SIGILUM BARONIAE DE RYCKHOLT" en daarbinnen "PATRONUS S. ROMBOLDUS".

Eind 18e eeuw maakten de Fransen een eind aan de heerlijkheden en de macht van de heren daarvan. Nadat Rijckholt een aantal jaren later

Historie

18e eeuwse zegelstempel van de schepbank van de vrije rijksheerlijkheid Rijckholt met het wapen van de familie De Bounam en de afbeelding van St. Rombout met staf.

een eigen gemeente was geworden, vroeg de gouverneur van de provincie aan burgemeester Ch. van Brienen of de gemeente een eigen wapen wenste. Laatstgenoemde antwoordde dat Rijckholt tot dan toe geen eigen wapen had. In het zegelstempel werd volgens hem voorheen alleen het wapen van de heer, de eigenaar van de baronie/heerlijkheid, gebruikt, maar dat had niets met de heerlijkheid te maken. Om aan het zegel een karakteristiek

kenmerk van de heerlijkheid en het dorp Rijckholt te geven, werd er de voorstelling van Sint-Rombout, hun patroon, aan toegevoegd, aldus de burgemeester.

Toen Rijckholt in 1959 een eigen rectoraat werd, heeft pater D. Terstegen o.p. middels een petitie een poging ondernomen om Sint-Rombout tot patroonheilige van het rectoraat benoemd te krijgen. Volgens hem kon met zekerheid worden aangenomen dat Sint-Rombout al sinds eeuwen als patroon van de rijksheerlijkheid Rijckholt en later het dorp Rijckholt was beschouwd. Hij verwees hiervoor naar de zegelstempel van de schepbank, de Romboutsweg en de Romboutskapel in het kasteel. Zijn verzoek werd echter niet gehonoreerd door het bisdom. Wellicht dat het resultaat anders was geweest als hij van het bestaan van de hiervoor beschreven voormalige Romboutskapel had geweten!

Wordt vervolgd.

Léon Olislagers

Tekening: Harrie Huveners

STREEKMUSEUM

Riëksheerlikhèid

Op 21, 22 en 23 juni 2013 speelt de sectie Komedie van Gruelles het openluchtspel Riëksheerlikhèid. Het belooft een mooie productie te worden. De sectie Streekmuseum is al weken lang in touw om te zorgen dat alle rekvisieten op tijd op de locatie zijn en dat alle decorstukken klaar zijn. Ook zullen enkele karren gebruikt worden in het spektakelstuk. Veel timmer- en schilderwerk wordt door de mannen van het Streekmuseum uitgevoerd. Ze hebben intussen ervaring en zijn onmisbaar bij de komedieproducties van Gruelles.

Restauratiewerkzaamheden.

Bloesemparade

Op zaterdag 13 en zondag 14 april jl. werden Gronsveld en Rijckholt overspoeld door duizenden fietsers (Amstel Goldrace, tourversie) en

wandelaars die deelnamen aan de Bloesemparade. De bloesem liet verstek gaan door het verlate voorjaar maar de deelnemers genoten toch van de prachtige tochten die door de wandelvereniging van Vilt in samenwerking met de stichting IKL (instandhouding kleine landschapselementen) waren uitgezet. De sectie Streekmuseum verzorgde een stand over fruit en het veilen daarvan op de cour van de voormalige boerderij van Mevr. Dupont-Thomma aan de Rijksweg. Vooral op zondag kreeg onze veilingmeester Jozef Clairbois veel "kopers" in de veilingbankjes.

Stand van Gruelles onder de poort bij Marieke Dupont-Thomma.

Muilekes

Natuurlijk kent iedereen de molen van Gronsveld. Al wordt de molen in de Maastrichtse wijk de Heeg "us meule" genoemd, het is en blijft de

Streekmuseum

“Muüle van Groéselt”. Nu het Bronk is wordt ook iedereen (net als met de najaarskermis) herinnerd aan het woord muüleke, betrekking hebbend op de kermis (v'r goën nao de muülekes) en in het bijzonder natuurlijk 't keendermuüleke (draaimolen). Tegenwoordig is het nog maar de vraag of er kermisattracties worden opgesteld. De sectie Streekmuseum is echter vele andere molens (muülekes) rijk. In dit artikel zullen wij een aantal van deze molentjes presenteren.

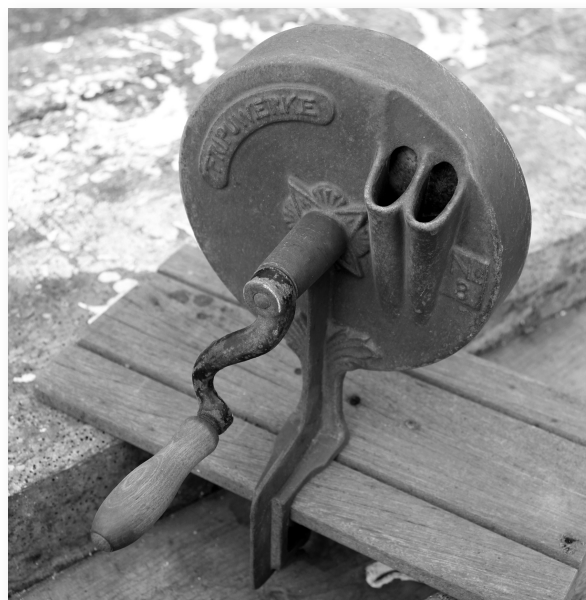
Windmolentje

Dit molentje is een voorloper van de kersenkanonnen en schrikapparatuur die tegenwoordig vogels uit de boomgaarden trachten te houden. Door de wind gaat het rad draaien en wordt via een klepel een ratelend geluid gemaakt. Het apparaat had twee nadelen. Het mechanisme werkt alleen bij flinke wind. Daarnaast, maar dat geldt voor alle vogelschrikapparatuur, gaan de vogels naar het volgende perceel. Vogels worden opgejaagd en raken tenslotte gewend aan de apparatuur.

Bonenmolentje

Met dit apparaatje werden bonen gesneden voor direct gebruik of voor het inmaken (wecken). De meest daarvoor gebruikte boon was, de naam zegt het al, de snijboon.

Koffiemolentje

Dit molentje wordt nog wel gebruikt voor het malen van de koffiebonen. Door het vers malen van de bonen komen de aroma's het beste tot hun recht. De koffie werd in een koffiepote gedaan. Daarop werd kokend water gegoten. De koffie werd voorzichtig uitgeschonken zodat de koffiedras op de bodem bleef.

Soms werd een koffiëzeefje gebruikt om te voorkomen dat koffiedras in het kopje terecht kwam. Tegenwoordig beschikt bijna elk gezin over een koffiëzetapparaat. In de meest moderne apparaten worden de bonen vers gemalen.

Graanmolentje

Tegenwoordig is het erg in om zelf brood te maken. De meest ingenieuze apparaten zijn ontwikkeld om het proces van kneden, rijzen en bakken te vergemakkelijken. Tot aan de jaren zestig van de vorige eeuw was het heel gebruikelijk dat mensen eigen brood bakten, vooral roggebrood werd in eigen houtovens gebakken. Ook werd deeg naar de bakker gebracht,

die dan tegen een kleine vergoeding daar brood van bakte. Het graan werd gemalen bij een van de molens die Gronsveld rijk was (o.a. bij de torenmolen van Thomma, bij Zjengske Berchmans en bij Zjêf van Nölke Dodemont. Particulieren maakten gebruik van kleinere graanmolens zoals de onderstaande exemplaren. Grueles bezit deze in vele vormen en uitvoeringen.

Streekmuseum

Vleesmolentje

Vroeger werd veel aan huis geslacht. Later was slachten alleen toegestaan bij een erkend slachthuis. De slager verwerkte de producten uit het slachthuis. Thuis ondergingen diverse vleesproducten extra behandelingen.

Zo werden vleesresten tot gehakt vermalen in het vleesmolentje.

Onbekend molentje

Van het hierna afgebeelde molentje is ons niet bekend waar het toe diende. Wellicht kunnen lezers ons helpen.

Prijsvraag

De opgave uit het vorige nummer leverde weer een hele reeks antwoorden op. Er zijn dan ook heel wat Gronsveldse en Nederlandse spreekwoorden die betrekking hebben op een kar of wagen.

- *Dè ês oonder de ker koëme:*
te veel alcohol gedronken
- *Van de ker aof zién:*
doodmoe zijn
- *'Nne op ze kerke zitte:*
iemand aansporen
- *Dao vergèit de ker mêt koële:*
uitroep van opperste verbazing
- *Vëul leujs te op 'nne wäoge:*
antwoord aan een hebberig iemand.

Echter, de opletende lezer had kunnen zien dat het hier om een slagkar (sjlögker) ging. Bij dat woord passen veel minder spreekwoorden. In de Groéselder Diksjenèr staat er zelfs maar één: “dao kömp 't mêt de sjlögker ién”, en dat betekent: daar wordt veel geld verdiend.

Enkele nóg opletendere lezers hadden gezien dat de kar vol ligt met mest. Daarbij past het spreekwoord: “de bis gawwer doer 'n sjtroontker (mêsker) uüverriëje es doer 'n koûts”. De boodschap achter dit spreekwoord is dat men door fatsoenlijke mensen minder snel wordt beledigd dan door onopgevoede mensen.

Uit de zeven juiste oplossingen werd Léon Schrijnemaekers van de Kampweg als winnaar getrokken.

Nieuwe opgave

De nieuwe opgave is anders dan voorheen. We geven u nu de volgende Gronsveldse omschrijving en u zoekt het voorwerp dat er bij past:

*'n hoüte hut, 'n koëpere prut
en 'nnen iézeren trélélé*

Voor het gemak vermelden we nog dat het voorwerp past bij dit artikel.

Oplossingen mogen weer worden gezonden aan Frans van de Weerd, Rijksweg 153 a, 6247 AD Gronsveld of fransvandeweerd@home.nl
De gelukkige winnaar mag weer iemand verblijden met een jaarabonnement op ons periodiek.

Sectie Streekmuseum

Limburgsche kermis-vla

Het koningmeisteken van de Grote Bronk van 1923

In 1923 en in 1927 bracht de publicist en kenner van de Nederlandse folklore D. van de Ven een bezoek aan het koningmeisteken van respectievelijk koning Pierre Peussens en koning Nic. Janssen. Hij schreef hierover in 1932 een artikel in 'De Automaat' een uitgave van de N.V. Maatschappij tot detailverkoop van petroleum 'De Automaat' gevestigd te s'-Gravenhage. Ter wille van de sfeertekening volgen wij de oorspronkelijke spelling. De foto's zijn afkomstig uit de film die Van de Ven zelf maakte.

Geen feest, geen kermis, geen jaardag, zelfs geen Zondag, is er in het pret- en eetlievende Limburg denkbaar zonder de tractatie op een stuk vla. Iederen Vrijdag worden er nog duizenden van die kostelijke deegkoeken zorgzaam gemaakt door oude moedertjes, welke tegen de opvattingen van den modernen en tegen den verfijnen stadschen smaak in, als in een heiligen ritus met de rol het fijne tarwabloem verknedden tot ronde platte koeken, die stuk na stuk, voorzichtig gelegd in de met olie besmeerde ijzeren vla-pannen, in de schilderactige huisoventjes worden gebakken als traditioneele Zondagskost.

Want het is traditie, een overoude traditie in Limburg voor den Zondag vla te bakken! Meer vla te bakken, dan met menschen mogelijkheid door de te verwachten gasten kan worden opgesmuld! Maar op één vlaaitje meer of minder mag niet worden gekeken want zij zijn het symbool van den overvloed van het vruchtbare Limburgsche koren- en vruchtenland! Zij begeleiden er de feesten en de hoogtijden van het jaar in de gemeenschap en het individueele leven! En zelfs bij begrafenissen werd oudtijds – o.a. te Kerkrade – de doodenvla aan huis bezorgd als de laatste gave welke de overledene in de gulheid van zijn aardsch bestaan zijn burenen ter nagedachtenis schonk.

Het bakken van deze ronde dunne koeken van fijn brooddeeg en gevuld met heerlijke vruch-

ten of andere 'spies' is niet ieders werk! Er zijn vla-virtuozen die in hun dorp een groote vermaardheid genieten en er zijn prutsers die er niets van terecht brengen, die altijd klagen over het niet opgaan van de gist of over het aanbranden der rijst, het niet kleuren van de saffraan of het kleven van het deeg aan de platen! Meen niet dat er slechts één soort vla bestaat, zoals je maar één soort oliekoeken of één soort poffertjes hebt! Als in een zoete litanei kan de Limburger er in zijn zangerige taal prevelen: riestevlaai, kronselevlaai, proemenvlaai, appelkouwvlaai en lödderkesvlaai waarbij dan de spies van versch of gedroogd fruit, van rijst met kaneel en suiker den specialen aard van de bijzondere delicatessse bepaalt. Dan zijn er nog heel bijzondere baksels die als 'gâteau' of 'tort' hun superioriteit stellen tegenover de meest ordinaire 'kermisvla' en ten langen laste is er de kostelijkste aller kostelijke vlaaien, de koningsvla, die in zwierige krulletters van rose opgespoten suiker meestal het opschrift draagt:

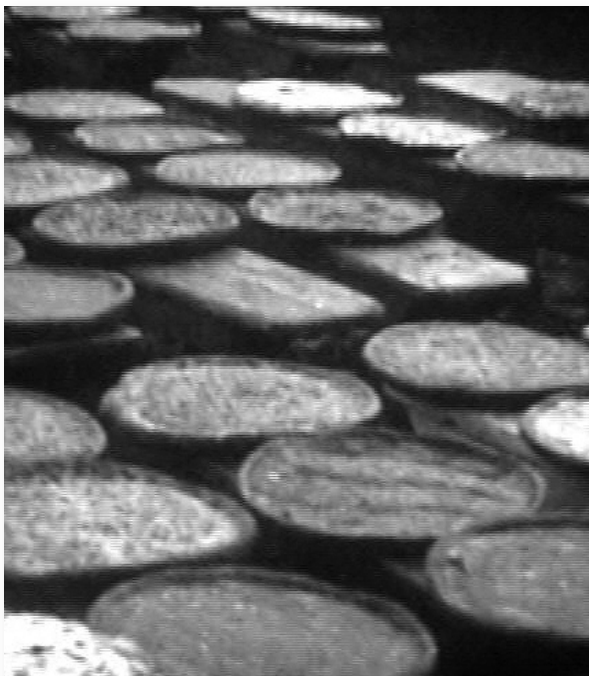
*Leve
de
Koning*

Deze koningsvla wordt gebakken wanneer een Limburgsche schutter tussen Pinkstermaandag en St. Jan den vogel schiet van den hoogen stang die er veelal geplant staat op kerkhof of schuttersweide. Dat is altijd een bijzonder opwindende gebeurtenis in het dorpsleven want

zoo'n nieuwe koning moet duchtig worden bejubeld, toegedronken met pottekes 'aad', toegegeten met tien, ja, honderdtallen vlaaien. Toch zijn er nog maar weinige plaatsen waar de Koning met zijn Koningin als te Gronsveld 'open hof' houden en alle dorpelingen aan een koninklijken vlaaiendisch verenigen. In 1923 en 1927 heb ik het voor een 'Hollenjer' wel buitengewone voorrecht genoten mede te mogen aanzitten met allerlei schuttersautoriteiten aan zulk een vorstelijken tafel die letterlijk boog onder het gewicht der zwaargevulde vlaaien. Goed geteld waren het er in 1923 bij Koning Peusens tegenover het station 176 stuks, zegge en schrijve een honderd en zes en zeventig vlaaien. In 1927 hadden voor den schutterskoning Nic. Janssen de buurvrouwen ruim 160 koningskoeken gebakken.

Van aal en nog get

Met de vrolijke Jeannettes en Emiliekes heb ik toen op dien glorierijken Zondagmiddag menig zoetgeurende vla uit de donkere koele kelders van de oude hofstede naar de proper gedekte tafels gebracht! Met bloemen versierd stonden deze op den in openluchtfestzaal herschapen binnenhof. Daar lieten wij de brosse vlaaien voorzichtig van de platen glijden op de glinsterende glazen vlaaiencoupes terwijl een groote partij in 'depot' werd gehouden op de typische van gevlochten teenen vervaardigde 'vlaai-heurkes' waarmede straks 'nageserveerd' zou worden als de eerste aanval doorstaan was.

Wat een jolijt en pret hadden we met al die goedlachsche buurmeisjes die er van den Vrijdag reeds in touw waren om dit onderdeel van het feest zodanig te verzorgen dat de baksels de strengste critiek konden doorstaan!

Gilles Jaspars

KEMEDIE

Kemedie laat de historie herleven.

In het voorjaar van 2012 werd mij gevraagd contact op te nemen met Frans Kochen, directeur van Virenze en eigenaar van kasteel Ryckholt. Hij informeerde mij over zijn plan om het toneelstuk "De Rijksheerlijkheid", in 1948 geschreven door de Maastrichtse schrijver Bèr Hollewijn, te laten heropvoeren op de binnenplaats van het kasteel, ter gelegenheid van het 10-jarig bestaan van het bedrijf Virenze te Rijckholt. We maakten de afspraak om hier na de zomervakantie verder over te praten.

Ik heb zijn plannen aan diverse mensen van Grueles kenbaar gemaakt en ik ben via het Maastrichts archief en middels informatie bij oud-spelers van het stuk, op zoek gegaan naar de originele tekst. Helaas kwam ik niet verder dan de mededeling dat die tekst niet meer te vinden was.

Via Gilles Jaspars kwam ik in contact met nazaten van Bèr Hollewijn. Zij beloofden mij op zoek te gaan naar de tekst en na een telefoontje van mevrouw Gregoire-Hollewijn, die mij vertelde "Iech kin mich rappelere tot iech es klein keend aon grampeer zien hand nao 'n veurstèlling op 't kestiel vaan Riekelt bin geweest", werd mij uiteindelijk duidelijk dat de auteursrechten van de toneelstukken van Bèr Hollewijn in het bezit zijn van de familie Noten uit Maastricht en dat de

over de boeren- en tuindersstand als deel van ons maatschappelijk leven. Hij legde vooral de nadruk op de gebondenheid van de boer met de grond en met God. Directeur Roemen van het E.T.I.L. besprak vervolgens de industrialisatie en haar diverse aspecten voor Limburg.

Regeringsjubileumfeesten Openluchtspel op kasteel Rijckholt

MAASTRICHT, 28 Juni. (Eigen corr.) — Op 21 en 22 Augustus zullen de eerste opvoeringen plaats vinden van een openluchtspel, geschreven door Ber Hollewijn en geregisseerd door Jef Baarts op het binnenplein van kasteel Rijckholt. Het stuk is getiteld „De Heerlijkheid” en heeft tot onderwerp een historische gebeurtenis betreffende het kasteel Rijckholt, n.l. hoe bij gelegenheid van de Bronk een kostbare ring op het kasteel vermist werd. Liefdejalouzie doet de minnaar van een der dienstboden op het kasteel aanwijzen als de dader, doch naderhand wordt de ring teruggevonden in een eksternest. Een aardige vondst van de auteur is, dat hij het stuk laat beginnen met een kermistafereel met dreigende ruzie. Dit is de aanleiding om het verhaal van de gestolen ring op te halen, wat dan de inhoud van het stuk is en met de kermis eindigt ook weer het toneelspel. Het is de eerste maal dat Ber Hollewijn een historisch stuk schrijft. Het spel wordt opgevoerd door de plaatselijke verenigingen van Rijckholt en nagenoeg de gehele bevolking zal in de figuratie medewerken. Rijkelijk en dankbaar wordt door de auteur en regisseur gebruik gemaakt om de Limburgse folklore op ongedwongen wijze te pas te brengen. Harmonieën en schutterijen zullen het levende Limburg uitbeelden. Dhr. en mevr. Inden-de Visser namen het initiatief tot deze opvoering en stelden het prachtige kasteel van Rijckholt ervoor ter beschikking.

OPENLUCHT-THEATER VALKENBURG.

HEDEN te acht uur „Midzomernacht-droom” van Shakespeare; muziek van Mendelssohn: koor, orkest, balletten

sen
gres
fabri
dag
geho
leden
Woer
voort

li

Kwe

HE
heeft
grebr
ducti
brenj
doend
volge
uit l
van
dan
nome
daart
perd.

Ov
kwes
word
kijke
gronc
krael
door
den
cijfer

De
voorr
de be
tische
Stiks
venha
verge
P.B.C
van l

Sul
meen
in de
vlieg
2 pC
tijd v

Krantenartikel uit 1948.

Kemedie in 1948. De drie in het midden v.l.n.r. Bèr Houben, Sjo Frambach, Nico Hartman.

familie Hollewijn die teksten niet meer heeft. Ze sloot het gesprek af met het verzoek haar op de hoogte te houden van een eventuele uitvoering. Op dat moment was de sectie Kemedie al enkele maanden op zoek naar een nieuwe regisseur en had daartoe net contact gelegd met Peter Noten, de echtgenoot van Daisy Willems uit Rijckholt. Hij was toen druk bezig was met de productie van " 't Mestreechs Volleks Tejater", 'mien fien mamzèlke'. Wij zouden na de laatste voorstelling daarvan de mogelijkheid van zijn regie bij onze sectie Kemedie bespreken. Inmiddels was er nog geen spoor van de originele tekst van het toneelstuk uit 1948.

Contact met Chêl Aarts uit Rijckholt, hij was één van de spelers in 1948, bracht ons geen tekst maar wel een serie schitterende foto's.

In dezelfde periode kreeg Frans Kochen van Léon Olislagers en Jo Purnot informatie over de historie van het kasteel. Tijdens een van hun gesprekken kwam het idee van Frans over de heropvoering van het toneel ter sprake en hij vertelde dat ik op zoek was naar de tekst. Een dag later kreeg ik telefoon van Léon met de mededeling dat hij de tekst bewaard had en dat ik een kopie kon krijgen.

Kemedie in 1948. V.l.n.r. Chêl Aarts, Chrit Houben, Netta Martens (Doyen), Jef Baarts(regie), Bèr Hollewijn (schrijver), Leo Frambach (genedeer), José Frambach, Giel Hessels, ?, Ita van Geleen.

In december had ik het eerste gesprek met Peter Noten en hij was meteen enthousiast. Hij had al een ander stuk in gedachten omdat hij geen weet had van de teksten die ik inmiddels bezat. Hij beloofde mij rond Kerstmis de tekst te bekijken en al gauw bleek dat deze herschreven moesten worden omdat het stuk uit een heel andere tijd stamt en dit nu al snel saai en oubollig gevonden zou worden. Peter bood aan om de tekst te herschrijven en Frans van de Weerdt werd bereid gevonden om deze vervolgens in het Gronsvelds om te zetten. Na 'de Vastenaovend' werd gestart met de repetities van een nieuwe versie: "Riëksheerlikhèid 2013" op de schitterende

locatie 'Kesjtiel Riékelt'. Momenteel wordt er flink gerepeteerd door de sectie Kemedie om met de hulp van de mensen van het streekmuseum, de harmonie en andere vrijwilligers voor u allen een prachtig stuk openluchtoneel te kunnen opvoeren. Op 21 en 23 juni zal het stuk, 65 jaar later, worden heropgevoerd op de binnenplaats van kasteel Rijckholt.

De voorverkoop van de kaarten zal plaatsvinden op woensdagavond 5 juni tussen 18:30 en 19:00 uur in kasteel Rijckholt.

Jan van Baal.

Lou Smeets

'Pils, pils, pils, pils...'

Op 20 september 1940 werd Lou (Louis Helene Gerard) Smeets geboren in Gronsveld. Zijn vader Jan Smeets was afkomstig uit Meerssen en was de zoon van een sigarenfabrikant. In de fabriek werden sigaren gemaakt onder de slogan "Smeets sigaren zijn de ware". Nadat de fabriek failliet was gegaan, werd Jan vertegenwoordiger bij sigarenfabriek Philips aan de Tongerseweg in Maastricht. Zijn moeder Fien Peussens was een Gronsveldse. Haar vader was mede-directeur van de veiling Pinckaers-Peussens. Het gezin Smeets-Peussens kreeg negen kinderen. Achtereenvolgens Lène, Elly, Jan (overleden na drie maanden), Johanna, de tweeling Gos en Pierre, Lou, Jef en Mil. Het gezin woonde aan de Stationsstraat, thans nummer 38. Lou ging naar de lagere school in Gronsveld, maar niet voor lang. Volgens de leerkrachten had hij niet veel in zijn mars; Montessori-onderwijs zou beter voor hem zijn. Dat laatste bleek te kloppen, want Lou haalde daar uiteindelijk prima cijfers. Op de Montessorischool, waar de nadruk vooral op zelfontwikkeling ligt, kwam men er achter dat Lou artistiek was aangelegd. Lou kon namelijk erg goed tekenen en schilderen. Zijn ouders oordeelden echter dat kunstschilder geen vak was en als compromis werd Lou naar de ambachtsschool gestuurd en werd hij huisschilder. De eerste jaren werkte Lou bij schildersbedrijf Rosier uit Maastricht. Lou was gespecialiseerd in het kunstig schilderen van letters. Later ging hij dichter bij huis aan de slag bij schildersbedrijf

1947. *Eerste Communie.*

Lahaye in Gronsveld. Deze periode werd alleen onderbroken door zijn militaire diensttijd. Lou had vele vrienden en ging graag op stap. Zijn vrienden waardeerden zijn speciale gevoel voor humor. Met zijn vrienden ging Lou regelmatig naar dancing het Paviljoen in Heer waar het destijds bekende orkest de Jokers vaak speelde. Lou leerde daar Sonja Kostons kennen. Nadat ze

Lou met Lène van de Ven (dochter van Lena Peussens) en Corry Cordriy (dochter van Leida Peussens).

enige tijd verkering hadden, trouwden ze in 1965 in de kerk van Heer. Zij gingen inwonen bij vader Smeets aan de Stationsstraat, moeder was in 1964 overleden.

Zjêf en Liza Peussens (oom en tante van Lou), hadden een café aan de Rijksweg, thans café de Kerteermèister. Toen Lou een keer bezig was met schilderwerk in het café, informeerde Noonk Zjêf of neef Lou interesse had in de overname van het café. Het was een goedlopend doch verouderd café. Na wat rekenwerk werd de knoop doorgemaakt en werd besloten het café, dat inmiddels aan de Brand's bierbrouwerij was verkocht, te huren.

Kên d'r hön nog

Lou en Sonja gingen in het cafépand wonen. In de aanloop naar de opening, die was voorzien voor carnaval 1966, werd Lou door de Zweitlanceers gevraagd om prins carnaval van Gronsveld te worden. Lou zag dat niet zo zitten, maar de carnavalsvereniging haalde hem over. Zo heropende Lou als prins op de vrijdag voor carnaval zijn eigen café. Zelf was hij met carnaval veel op pad dus moest Sonja (nog een keer bijgestaan door Liza en Zjêf) het café openhouden. In die tijd was het nog gebruikelijk dat cafés om 10.00 uur 's morgens opengingen en dat zeven dagen per week. De schuld van fl. 10.000,- werd afgelost met 10 cent per getapte liter bier. Doordat het café goed liep, ging dat sneller dan voorzien. Eind 1966 kwam de vader van Lou bij hen inwonen. Hij was zwaar astmapatiënt en daarbij slechthorend. Hij overleed in 1968.

Het eerste caféjaar bleef Lou nog schilderen bij Lahaye, Sonja opende dan het café. In 1965 kregen Sonja en Lou hun eerste zoon, Eric. Later volgden Marc (1968) en Roel (1971). In de eerste maanden werd Ericje in het café tussen de klanten op tafel gezet (Eric meldt dat het dan ook niet vreemd is dat hij uiteindelijk ook voor de horeca heeft gekozen). In 1970 werd het café verbouwd. De woonkamer veranderde in een biljartzaaltje. Onder leiding van Lou werd een biljartclub opgericht. Het was een vriendenclub uit het café, met coryfeeën als Hay Meijs, Zjirra Doyen en Bèr Waber.

Lou (r) met vriend Nico Janssen.

Lou oefent letterschilderen op de Ambachtschool.

De club bestaat nog steeds. In het café kwamen ook leerkrachten van de lagere school. Die voetballen enkele keren per jaar met een gelegenheidsteam. De kleine lagere school van Gronsveld had te weinig leerkrachten voor een volwaardig team en daarom werd een beroep gedaan op andere klanten uit het café. Zo ontstond in 1972 voetbalclub de Loe-Boys. Deze club vierde onlangs haar 40-jarig jubileum. In de (Barcelona)kleuren rood en blauw werden veel wedstrijden op het veld uitgevochten maar vooral daarna in het café geëvalueerd en nagespeeld en zo was Lou steeds de winnaar van de derde helft.

Lou kon met iedereen goed opschieten. Zo was er plaats voor oudere mensen maar vonden ook veel jongeren vertier in zijn café. Vooral de

combinatie van de verschillende leeftijdsgroepen maakte dat het café floreerde. Het was voor velen, vooral ook jongeren als een huiskamer, een plek die je, zelfs als je er alleen was, het gevoel gaf thuis te zijn. Dat ging vaak zo ver dat Lou na sluitingstijd een klant vroeg nog even te blijven, de deur sloot en vervolgens (soms tot in de morgen) met hem aan de praat bleef. Lou was goed op de hoogte van wat speelde in het dorp. Hij trok echter wijselijk nooit partij en praatte al helemaal niet over anderen. Hij wist op deze wijze voor- en tegenstanders van bepaalde ideeën in zijn café te houden. Als kastelein hoorde hij natuurlijk heel veel. Maar 'horen, zien en zwijgen' stond bij hem heel hoog in het vaandel. Niet verwonderlijk dat een beeldje van drie aapjes met dit motto achter de bar stond. Hij wist vaak als eerste welke

1965. Huwelijksfoto in Klokke Roeland (Europapark)

Kên d'r hön nog

1966. Prins Lou met zijn dansmarietjes.
V.l.n.r. Francine Wolfs, Josien Segers, Sientje Aarts,
Agnes Starren, Marga Vermazen en Corry Mingels.

romances zich in het café ontwikkelden en als hij een handje kon helpen dan liet hij dat niet na. Hij had immers vaak van beide kanten die intenties gehoord of gemerkt.

Het jongerenkoor van Gronsveld telde op haar hoogtepunt 80 leden. De leden gingen na afloop van repetities of een optreden graag iets drinken in het café. Het café van Lou werd zo ook een beetje het clublokaal van het jongerenkoor en werd zo populair dat bijna een hele generatie jongeren uit Gronsveld daardoor nooit de weg naar Maastricht heeft gevonden maar in Gronsveld is blijven uitgaan. Veel ouders waren daar niet rouwig om. Ook met carnaval was het café een van de middelpunten in het dorp. Vele

wagens werden gebouwd door groepen uit het café van Lou en Sonja. Zij sponsorden de carnavalsgroepen uit hun café tijdens de optocht door hun een paar kratten bier mee te geven. Ook kwam Lou als dat uitkwam een kijkje nemen bij de wagenbouwers met een fles Jägermeister. Als “kunstenaar” kon Lou genieten van de carnavalscreaties en de artistieke producten van zijn klanten.

Lou had een bijzonder gevoel voor humor. Hij probeerde vaak een geintje met een van zijn klanten uit te halen. Zo vertelde Lou eens aan het buffet dat hij last van muizen had. Hij meldde dat zo hard dat iedereen dat kon horen, terwijl er geen muis te zien was. Een stoere klant op de hoek van de bar kon er hard om lachen. Hij probeerde de dames bang te maken door te zeggen dat hij een muisje zag lopen. Lou nam vervolgens een satéstokje, bukte en kietelde de bewuste man op de hoek van de bar met het satéstokje onder zijn broekspijpen. De man in kwestie schreeuwde het uit en sprong met de gekste capriolen door het café. Lou lachte het hardste. Tegen een oudere klant die vroeg in de middag een beetje opschepperig met een briefje van duizend gulden twee glazen bier wilde afrekenen zei Lou: “dê, de bis al d’n derde huî dè mêt doézend gölle wêlt betaole” (het café was amper een uur open). Waar Lou ook om bekend was, was zijn typische fluitgeluidje tussen zijn tanden. Dat werd op bepaalde momenten gebruikt. Als er een glas

Lou en Sonja achter de bar.

viel of als iemand iets deed wat niet door de beugel kon. Iedereen die Lou een beetje kende wist dat het dan menens was, want Lou was en bleef altijd de baas in zijn zaak. Als het tegen sluitingstijd liep, gebruikte Lou het kenmerkende geluidje ook om aan te duiden dat het laatste glas getapt was, de muziek uit ging en de mensen moesten vertrekken. Ook de wijze van het opnemen van een bestelling was zeer kenmerkend voor Lou. Aangekomen aan een tafel zei hij steevast: "pils, pils, pils, pils.", hierbij wijzend naar de aanwezigen. Bestelde iemand iets anders dan moest hij opnieuw beginnen en werd de bestelling pas echt opgenomen. Nog steeds is de uitdrukking "pils, pils, pils, pils" een

veelgebezigde term waarbij menigeen vaak met weemoed terug denkt aan de gouden jaren in het café zonder naam.

Lou woonde boven het café met Sonja en de kinderen. De toen nog niet verbouwde bovenwoning was erg klein. De kleine keuken lag beneden, naast het biljartlokaal en werd zowel gebruikt voor het café als voor privé. Deze situatie was natuurlijk niet ideaal. Lou die intussen wat geld gespaard had, kocht een stuk grond aan de Gloriët en bouwde er in 1972 een woning. Als Lou in het café tegen zijn klanten tijdens de bouw sprak over "mién hoés", corrigeerden de klanten hem met "de mengs ôs hoés", vanwege de bijdrage die de klanten geleverd hadden. Toch gunde iedereen Lou dat huis omdat hij goed met zijn klanten omging. Door de gezinsuitbreidingen was Sonja meer aan huis gebonden. Omdat het café steeds drukker werd, werkte ook zij vele uren alleen of met Lou achter de bar. Lou zag zijn kinderen vooral rond de middag, 's avonds rond etenstijd en natuurlijk op de vaste vrije dinsdag. Op drukke dagen werd een beroep gedaan op hun vaste hulp en toeverlaat Jules Janssen (van Maria van de Barones), een kelner van de betere soort.

Jagen was veruit de grootste hobby van Lou. In de winter ging hij elke zaterdag op jacht met zijn jagersvrienden. Hij genoot van de natuur. Ook ging hij graag vissen. Vissen aan de Maas,

Op jacht. V.l.n.r. Bèr Goessens, Vic Goessens, Lou, Yngel van den Boorn, Henri Goessens, Colla Halders, Vic Jaspars, Zjèng Goessens en Chrit Smeets.

vissen aan een visvijver of vissen op zee. Met een vaste club cafévrienden en oud-dienstkameraad Pieke Essers werd menige vis uit de Noordzee gehaald. Hoogtepunten waren verder de uitstapjes met zijn klanten naar de Brand's bierbrouwerij. Met vakantie ging hij niet vaak. Lou was van mening dat je niet moest laten zien dat het je goed ging. Toen zijn oude auto (Peugeot) versleten was, kocht hij precies zo'n zelfde zodat niemand kon zien dat hij een andere auto had.

Lou legde graag een kaartje en speelde, als de situatie dat toeliet, met plezier een partijtje biljart met zijn klanten. Op dinsdag was het café

gesloten. Dan ging hij meestal eten met Sonja en de kinderen, natuurlijk in een restaurant in Gronsveld en ging daarna naar een café waar de Loe-Boys een biertje dronken na hun voetbalavond. Lou trakteerde "zijn" clubje dan rijkelijk. Hij kon het dan soms niet laten om ook in die andere cafés zijn typisch fluittoontje te gebruiken als het tijd was om naar huis te gaan. Lou kreeg je maar zelden kwaad. Er waren uitzonderingen. Lou ergerde zich vreselijk aan de para-commerciële zaken die in Gronsveld werden opgericht. De Blokhut, het gemeenschaps-huis, een sporthal met kantine en de kantines bij de voetbalclub en tennisclub. In zijn ogen waren deze instellingen de doodsteek voor de

Vissen op zee met Jan en Jef Houten.

zittende horeca. Hij haalde met zijn grieven zelfs het landelijke horecablad. Het hielp weinig want de trend die in alle dorpen was gezet, was niet meer terug te draaien. Gelukkig bleef het café van Lou en Sonja druk, al liep de omzet wel wat terug. Tijdens een van de zeldzame vakanties nam Jan Houten het café voor een weekje over. Voor de klanten organiseerde Jan een middagfeestje, de dag voordat Lou zou terugkomen. Het werd een middag vol circus, cabaret en andere wanordelijkheden. Op het hoogtepunt ging de deur open en kwam Lou (een dag eerder dan gepland) binnen. De boos-

*Met de kinderen in Tuddern op safari
V.l.n.r. Eric, Roel, Marc en Lou.*

heid ging snel over toen Lou doorzag dat het allemaal beste klanten waren en erachter kwam dat de omzet die week goed was geweest.

Lou wilde graag het café kopen van de Brand's brouwerij. Toen dat niet lukte kocht hij in 1977 het pand aan de Rijksweg 97 (thans frituur Gronsveld). Het café werd overgenomen door Wil Thijssen en Zjé Indebraek. Op 10 januari 1978 openden Lou en Sonja een frituur. Lou kon toen niet weten dat hij drie maanden later weer achter de bar zou staan. Door enkele administratieve complicaties kon

Kên d'r hön nog

Carnaval 1960 v.l.n.r. Wil Theunissen, Lou, Henri Goessens, Wallie van de Weerdt, Toos Willigers en Pierre Peussens

*Lou en zijn Loe-Boys. Achter v.l.n.r. Michel Wanders, Lou, Jef Houten, Harrie Waber, Hans Mulder, Cor Segers, Jo Reintjens, Frans van de Weerdt, Richard Hanssen, Alfred Plönes, Gerard Segers, Jean Martin, John Dassen, Piet Huveners, William van der Coelen, Bert van de Weerdt, Jef Simons
Voor v.l.n.r. Jef Clermont, Pim van de Weerdt, Henri Goessens, Jean Meijs, John van de Weerdt, Peter Lemmens en Jos Castermans*

het echtpaar Thijssen-Indebraek de exploitatie niet voortzetten en keerden Lou en Sonja terug op de vertrouwde plek. Zijn broer Gos en diens vrouw Bep namen de exploitatie van de frituur over. Een ietwat vreemde situatie maar Lou was hier niet rouwig om. Lou hoorde bij het café als het meubilair.

In december 1982 voelde Lou zich niet lekker.

Lou enkele dagen voor zijn eerste operatie in 1983.

Pijn in een arm bleek het begin van een langdurige ziekte met veel ups and downs. Vernauwing in de bloedvaten was de diagnose. Lou werd in het AMC geopereerd. Deze operatie doorstond hij goed en hij herstelde vrij snel. Na enkele jaren ging het weer mis: hoge bloeddruk en verstopte aderen. Lou werd weer geopereerd maar keerde nu zwak terug, hij was niet meer dezelfde Lou. Dat werd ook in het café gemerkt. In 1986 werd Lou voor de derde keer geopereerd. Deze risicovolle operatie overleefde hij niet. Hij stierf op 8 april in Amsterdam. Hij werd begraven in Gronsveld, maar liefst 28 bloemstukken lagen op zijn graf.

Sonja wist dat het café runnen zonder Lou geen optie was. Lou had als een van zijn laatste daden geregeld dat Robert Spronck en Françoise Pinckaers het café snel konden overnemen en het in zijn geest konden voortzetten.

Lou zou graag nog wat glaasjes getapt hebben voor zijn klanten. Dat mocht niet zo zijn. Hij overleed veel te vroeg: hij werd slechts 45 jaar.

Frans van de Weerdt